
ŞİDDETSİZLİKTEN AKTİVİZME ÖZGÜRLÜĞE YÜRÜYEN ADAM: NELSON MANDELA

Yeter SOLAK¹

Öz

Nelson Mandela, Güney Afrika'daki Apartheid rejimine karşı verdiği mücadeleyle tanınan önemli bir özgürlük savaşçısıdır. Mandela, gençlik yıllarında ırkçılık karşıtı mücadelesine şiddetsiz yöntemlerle başlamış ve halkının hak arayışında etkin bir rol oynamıştır. Ancak, Apartheid rejiminin baskıcı ve şiddet içeren politikaları, Mandela'nın stratejisini değiştirmesine neden olmuştur. Zamanla, şiddetsiz direnişin yetersiz kaldığına inanan Mandela, rejime karşı silahlı mücadeleyi de içeren daha radikal yöntemlere yönelmiştir. Bu çalışma, Mandela'nın şiddetsizlikten şiddet içeren direnişe geçiş sürecini incelemekte ve bu değişimi etkileyen faktörleri analiz etmektedir. Mandela'nın kişisel deneyimleri, içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal koşullar ve onun stratejik tercihlerini şekillendiren unsurlar olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda, çalışma, Mandela'nın mücadelesindeki dönüşümü anlamak için hem bireysel hem de yapısal faktörleri değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddetsizlik, Şiddet, Mandela, Güney Afrika.
JEL Sınıflandırması: D74, J71, N47, N97, Z38.

FROM NONVIOLENCE TO ACTIVISM: THE MAN WHO WALKED TO FREEDOM NELSON MANDELA

Abstract

Nelson Mandela is a prominent freedom fighter known for his struggle against the apartheid regime in South Africa. In his youth, Mandela began his fight against racism through non-violent methods and played an active role in advocating for the rights of his people. However, the repressive and violent policies of the apartheid regime led Mandela to change his strategy. Over time, Mandela came to believe that non-violent resistance was insufficient, and he turned to more radical methods, including armed struggle, against the regime. This study examines Mandela's transition from non-violence to violent resistance and analyzes the factors that influenced this change. Mandela's personal experiences, the political and social conditions he faced, and the factors shaping his strategic choices are discussed. In this context, the study evaluates both individual and structural factors to understand the transformation in Mandela's struggle.

Keywords: Nonviolence, Violence, Mandela, South Africa.
JEL Classification: D74, J71, N47, N97, Z38.

---

¹ Öğr. Gör. Dr. Yeter SOLAK, Omaniye Korkut Ata Üniversitesi, e-posta: yetersolak@osmaniye.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8141-113X>

1. GİRİŞ

Nelson Mandela'nın Güney Afrika'daki Apartheid ²rejimine karşı mücadelesi, başlangıçta şiddetsiz direniş stratejileri üzerine inşa edilmişti. Mahatma Gandhi'nin *Satyagraha* (hakikat ve pasif direniş) felsefesinden derinden etkilenen Mandela, sivil itaatsizlik, kitlesel grevler ve sembolik boykotlarla toplumsal adalet arayışını sürdürdü (Solak, 2017:68). Ancak 1948'de resmileşen Apartheid rejimi, siyahları ekonomik, sosyal ve siyasi haklardan mahrum bırakan yasalarla—*Nüfus Kayıt Yasası* (1950), *Gruplar Alanları Yasası* (1950) ve *Bantu Eğitim Yasası* (1953) —şiddetsiz direnişin etkisini sistematik olarak baltaladı (Thompson,2001:15). Bu yasalar, siyahların topraklarından zorla çıkarılması, eğitimin kalitesinin kasıtlı düşürülmesi ve temsil hakkının reddedilmesi gibi uygulamalarla toplumsal eşitsizliği kurumsallaştırdı. Örneğin, 1952'deki *Defiance Campaign* (Meydan Okuma Kampanyası), binlerce kişinin Apartheid yasalarını ihlal etmesine rağmen, rejimin tutuklamalar ve şiddetle karşılık vermesi nedeniyle sınırlı kaldı (Lodge, 2007:22). Bu durum, barışçıl yöntemlerin Apartheid'in yapısal baskıları karşısındaki yetersizliğini açığa çıkardı.

1960'taki Sharpeville Katliamı, Mandela'nın stratejik dönüşümünde kritik bir kırılma noktası oldu. Polislerin, "geçiş izni" olmadan buldukları gerekçesiyle silahsız göstericilere ateş açması sonucu 69 kişinin ölümü ve 180'den fazla yaralının ortaya çıkması, uluslararası kamuoyunda şok etkisi yarattı (Dubow, 2014:45). Ancak Birleşmiş Milletler'in ambargo çağrılarına rağmen Batılı devletlerin ticari çıkarları nedeniyle somut yaptırımların uygulanmaması, Mandela'yı şiddetsizliğin sınırlarını yeniden değerlendirmeye zorladı. Bu olay, Afrika Ulusal kongresi'nin (ANC)³ silahlı mücadeleyi kaçınılmaz bir seçenek olarak görmesine yol açarken, uluslararası toplumun ihmalkârlığı direnişin aciliyetini vurguladı (Landsberg, 2004:48).

Mandela'nın bu radikal dönüşümü yalnızca dışsal baskılarla değil, içsel dinamiklerle de şekillendi. Fort Hare Üniversitesi'ndeki hukuk eğitimi, ona adaletsiz yasaların nasıl meşrulaştırıldığını gösterirken, aynı zamanda hukukun direniş için bir araç olarak kullanılması gerektiği inancını pekiştirdi (Mandela, 1994). Diğer yandan, Afrika geleneğinin temelini oluşturan Ubuntu felsefesi Mandela'nın kolektif özgürlük anlayışını besledi (Tutu, 2000:19). Ancak Apartheid'in insan haklarını devlet politikası haline getiren şiddeti, bu ideallerin pratikte işlevsiz kalmasına neden oldu. Özellikle ANC içindeki genç ve radikal kanadın (örneğin Anton Lembede'nin *Afrikacılık* hareketi) artan baskısı, şiddetsiz stratejilerin halk nezdinde umutsuzluk yarattığı endişesiyle birleşerek silahlı mücadelenin zorunluluğunu vurguladı (Lodge, 2007:27).

1961'de ANC'nin silahlı kanadı *Umkhonto we Sizwe*'nin (Ulusun Mızrağı) kuruluşu, bu bağlamda taktiksel bir adaptasyondan çok ahlaki bir ikilemin sonucuydu. Kuruluş manifestosunda belirtildiği üzere, sabotaj eylemleri "rejimin askeri ve ekonomik altyapısını hedef alacak, sivil kayıplardan kaçınacak" şekilde planlandı (ANC Arşivleri, 1961). Küba devriminin gerilla taktikleri ve Frantz Fanon'un *Yeryüzünün Lanetlileri*'ndeki (1961) "şiddetin dekolonizasyon sürecindeki arındırıcı rolü"nden ilham alınsa da, Mandela sivillere yönelik şiddeti kesinlikle reddetti (Gibson, 2003:50).

² Apartheid, Afrikaans dilinde "ayrımcılık" veya "ayrılık" anlamına gelmektedir ve 1948'den 1994'e kadar Güney Afrika'da uygulanan, beyaz ırk üstünlüğüne dayanan bir sistemdir. Bu rejim, ırk ayrımcılığına dayalı bir devlet politikası olarak uzun yıllar boyunca Güney Afrika'da etkili olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz: Büyük Tavşan, H. Z. (2021). Güney Afrika da Irkçı Apartheid Rejimi 1948- 1994, *Africana-İnönü Üniversitesi Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi*,26-41.

³ Afrika ulusal kongresi ırkçılık ve ayrımcılık karşısında kurulmuş ulusal bağımsızlık direniş eylemler düzenlemiş ulusal kurtuluş örgütüdür. Gümüş, İ. (2020). Apartheid döneminde Güney Afrika ve Uluslararası çalışma örgütü ilişkileri, *Uluslararası Afro -Avrasya Araştırmaları dergisi* Volume 5, pp.25-36.

Örneğin, 1961-1963 arasındaki elektrik hatları ve sembolik devlet binalarına saldırılar, rejimin otoritesini sarsmayı amaçlarken kitlesel ölümlerden bilinçli olarak kaçınıldı.

Mandela'nın bu kararı, ise ahlaki pragmatizm ile açıklanabilirdi. 1964'teki Rivonia Davası'nda yaptığı savunmada, "Şiddet, ANC'nin tercihi değil, Apartheid'in dayattığı bir zorunluluktur" ifadesiyle (Mandela, 1964), şiddeti "son çare" olarak meşrulaştırdı. Ancak bu durum, Gandhi'den devralınan şiddetsizlik idealinden tamamen kopuş anlamına gelmiyordu. 1990'da serbest bırakıldıktan sonra uzlaşma politikalarını öne çıkarması ve 1994'teki demokratik seçimlerde ırkçılık karşıtı bir vizyonla hareket etmesi, şiddeti geçici bir araç olarak gördüğünü gösterdi (Sampson, 1999:34). Sonuç olarak, Mandela'nın şiddete yönelimi, yapısal baskılar (devlet şiddeti, uluslararası tepkisizlik), örgütsel dinamikler (radikal kanat baskısı) ve kişisel prensipler (Ubuntu'nun kolektif sorumluluk anlayışı) arasındaki diyalektiğin ürünüdür. Bu süreçte, şiddetsiz direnişin sınırlarını ve silahlı mücadelenin meşruiyet koşullarını anlamak açısından kritik bir vaka çalışması sunar.

2. ŞİDDETSİZLİK NEDİR?

Şiddetsizlik kişilere veya mülke kasıtlı zarar vermeden değişiklik amaçlı uygulanan geleneksel olmayan eylemlerden oluşan bir çatışma olarak tanımlanabilir. Felsefi olarak ise toplum ve örgütler arası iletişimi güçlendirmeyi amaçlayan içinde şiddet içermeyen öğeleri barındıran stratejileri teşvik eden bir düşünce yapısını ifade eder. Şiddetsizliğin temelinde sabır ve öz kontrol gibi ilkeler yer almaktadır. Bu nedenle şiddetsizlik tepkisizlik değil her alanda üretilebilen ve bireysel yaşamı çekilmez bir hale sokan şiddetin varlığına ile onun kurumsallaştırmak istenmesine karşı çıkar. (Sharp, 1973:400)

Gene Sharp'a göre yöneticiler, yönetilenlerden mutlak itaat bekler. Bu itaat durumunu elde etmek içinde yönetilenlere baskı uygulayabilirler. Şiddet içermeyen protesto yöntemleri bu nokta da yönetilenlere karşı politik sistemin felç edilmesini sağlayacak bir güç verir. Böylece şiddet içermeyen eylemlerin amacının, iktidarın sınırlarını aştığı durumlarda yönetilenler lehine tekrardan iktidarı sınırlamak olduğu söylenebilir. Şiddetsiz eylem diktatörlüğe evrilmeye çalışan yönetime ve bileşenlerine karşı meydan okuyarak itaat etmeyi reddetmektir. Sharp bu noktada aktif protesto, direniş ve müdahale gibi geniş şiddetsiz yöntemlerin öneminden bahsetmektedir. Şiddet içermeyen yöntemlerden ilki aktif protesto yöntemi karşı tarafı ikna etmeye zorlamak, kararından caydırıp geri adım attırmaya çalışmak için yapılan eylemler olarak ifade edilebilir. Direniş yöntemi, eylemci grubun siyasi ekonomik ve sosyal alanlarda işbirliği yapmayarak protesto ettikleri grubu yıldırmaya çalışma çabası olarak görülür. Son olarak müdahale eylemi de oturma gibi doğrudan müdahil olunan protesto şekillerini ifade eder. (Sharp, 1973:415)

Güney Afrika da ise şiddetsiz direniş gücünün ortaya çıkışında yönetimin güçlü bir ekonomik hegemonyaya sahip oluşu halk üzerinde güvenlik baskısı uygulaması evrensel bir tanınmaya ve batıya entegrasyona rağmen ırkçı bir tavırla yerel halkı ikincil konuma itmesinin verdiği paradoksal durumun etkili olduğu söylenebilir. (Zunes, 1999:142). Adaletsiz ve ırkçılık üzerine inşa edilmiş Apartheid rejimi uygulamaları, Güney Afrikalılar için çekilmez bir yönetim haline gelmiştir. Dünya şiddet içermeyen yöntemlerin gelişimi ve başarılı uygulamaları neticesinde Güney Afrika'da da adaletsiz Apartheid'e karşı başarılı sonuçlar alınabileceğine dair umut oluşmuştur. Ayrıca şiddetsiz yöntemlerin basit uygulamaları, muhalefet örgütlenmesinin gelişimi ve eğitim bilincinin artırılmasıyla Güney Afrika'da etkili sonuçlar alınabileceği görülmüştür. (Seidman, 2000:168). Şiddetsiz yöntemlerin kullanılarak Afrika'da gecikmeli sonuçlara erişilmesi bu yöntemlerin etkisizliği olarak yorumlansa da şiddet yanlısı Apartheid rejimine karşı yapılan şiddet içeren eylemlerinde eylemcileri konsolide edecek ve rejimi etkileyerek onun sürekliliğini sarsacak güce hiçbir dönem erişmediği göz ardı edilmiştir. Bu haliyle bile

eylemlerin geçte olsa sonuç verebilir olması şiddetsizliğin başarısını ve rejim üzerinde yarattığı etkili tahribatı ortaya koymuştur. (Johansen, 2007:15) Ayrıca şiddetin şiddeti doğuracağı şiddetsizliğin ise adaletsizlik karşısında bir mücadele sürecini ifade ettiği unutulmamalıdır.

Güney Afrika’da şiddet Apartheid döneminde topluma mesaj vermek, meşruiyetini güçlendirmek ve güçlülerin güçsüzlere karşı güçlü olduğunu kanıtlamak için kullandığı bir araç konumundadır. Apartheid’in yarattığı ırkçı adaletsiz bir toplum yapısında adaletsizliğin kanıksanmaması ve eşit bir toplum için şiddetsizliğin benimsenmesi için son derece önemliydi. Mandela da bu nokta da demokratik bir toplum isteğiyle şiddetsizliği Apartheid’e karşı neo-gandian yöntemler kullanarak Afrika da yeni bir toplum inşasını sağlamaya çalışmıştır.

3. MANDELA’NIN ŞİDDETSİZLİĞE YÖNELMESİNDE ETKİLİ OLAN ETMENLER

Mandela hiç şüphesiz karizmatik bir liderdi. Yetiştığı aile ortamının etkisiyle imajına ve giyimine son derece özen gösteren birisidir. Düzgün giyimi sade yaşamı ve etkili hitabeti onun karizmatik gücünü perçinleyen bir durum olmuştur. (Yılmaz, 2021:34), Zihinsel gücü eylem strateji üzerindeki başarısında ise yetiştığı ortam ve aldığı hukuk eğitimi son derece etkilidir. Özellikle yetiştığı ortamın etkisiyle Ubuntu felsefesi ile tanışması onun şiddetsiz yaşam perspektifinin oluşumuna önemli katkı da bulunmuştur.

Ubuntu felsefesine göre insanlar arasında bir bağ vardır ve diğer insanlarla etkileşime girerek onları keşfederiz. Bu keşif ise kişi için diğer insanların insanlığını kabul etmeye olanak tanımaktır. Diğer insanların, insanlığını kabul etmekte kendi insanlığımızı kabul etmiş oluruz. Bu felsefeye göre inanç ruhani kavramlardan ziyade toplumsallaşma ve bireysel ahlak öğretisi ile terbiye son derece önemlidir. Ayrıca Ubuntu için birlik ve insani değişim yeteneğinin gelişim duygudaşlık yoluyla mümkündür. Bu noktada Afrikan Ubuntu felsefesi de Mandela’yı derinden etkilemiştir. Çünkü yetiştığı toplumda annesi babasının bu Ubuntu etkisiyle yetişmesi Mandela içinde Ubuntu değerlerinin etkin olmasını sağlamıştır. Bu etki Mandela’yı adalete ve demokrasiye yöneltirken toplumsal alanda manevi bir sorumlulukla hareket etme bilincinin gelişimine de katkı sunmuştur. Bu durumda Mandela’nın Ubuntu kavramını adaletsiz bir toplumda adaleti inşa etmek için olduğu stratejisinde odak noktası haline getirmesini sağlamıştır. Öyle ki Mandela’nın Güney Afrika adına mücadele ettiği dönem Afrika siyahları için Mandela Ubuntu’nun vücut bulmuş hali olarak görülmüştür. Çünkü o dönemde her haliyle insanların karşısında onları keşfetmeye, anlamaya ve onların derinlerini kendi derdi sayan bir Mandela vardır. Bu durum Mandela’nın Apartheid rejiminin derinleştiği ırkçılık karşısında bir köprü olmasına uzlaştırmacı rolüyle toplumda birleştirici bir figür olmasını sağlamış. Böylece Mandela’ya halk nezdinde tevaccüh kazanmıştır.⁴ (Oppenheim, 2012:370)

Afrika’nın Ubuntu kavramının uzlaşmacı yani onarıcı adalet ve affedicilik empati konusuyla olan bağı Mandela’nın uzlaşmacı ve affedici yönünün gelişiminde de etkilidir. Mandela’nın empatiyi vurgulaması Onun hümanizmini canlı tutan bir yapının temsilcisi olmasını sağlamıştır. Onun bu durumdan yaralanarak acı ve zaferi ortak ulusal bir zemine taşımak çabası da onun siyasi dehasının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. (Eze, 2012:127)

Mandela’nın Apartheid’e karşı kullandığı şiddetsiz yöntemleri ile alakalı bilgileri ve mantığının altında ise Deneys Ritz’in anılarını gençlik döneminde okuması yatmaktadır. Ayrıca 1940-1950 yıllarında Carl Von Clausewitz’ın yazdığı direniş yöntemlerini ve kuramları okuyan Mandela, Luis

⁴ Nelson Rolihlahla Mandela’nın ‘Rolihlahla’ ismi onun uzlaştırmacı ve naif karakterinin aksine sorun çıkarıcı anlamına gelmektedir. Ayrıntılı Bilgi İçin bkz: Mandela, N. (2013). *Long Walk To Freedom*, Little Brown.

Taruc'un mücadele stratejilerini de incelemiştir. Mandela bir sömürge hegemonyasına doğduğu için yerel halktan sömürgeye karşı çıkan yerel figürlerinde mücadele serüvenlerinden etkilenmiş ve (Mandela, 2020:45) aldığı hukuk eğitiminin de etkisiyle de derin tarih okumaları yapmış bir isimdir. Bu noktada Amerika'nın kuruluşunda aktif rol alan kurucu babalardan ve Afrikalı kölelik karşıtı hareketlerden de etkilenerek Apartheid'e karşı şiddetsiz eylem stratejisini oluşturmuştur.

Mandela şiddetsiz yöntemler konusunda en çok Gandhi'den etkilenmiştir. Yaşam hikâyeleri ve meslekleri de benzeyen Gandhi ve Mandela'nın şiddetsizliği kabullenışı ve stratejilerini şekillenmelerinde de ortak yönler mevcuttur. Özellikle Gandhi'nin Satyagraha felsefesinden etkilenen Mandela provakatif hareketleri pasif direniş yöntemi Satyagraha ile zenginleştirerek uygulamaya çalışmıştır. Mandela, Gandhi'nin felsefesinden öyle etkilenmiştir ki şiddete bulaştığı dönem de dahi amaç odaklı olarak Gandhi'nin fikirlerini ve söylemlerini kullanmaktan vazgeçmemiştir. Ayrıca Mandela'yı etkileyen Hindistan bağımsızlık hareketinin önemli liderlerden biri olan Nehru'ta Mandela'ya politik pragmatik düşünmesi ve şiddetsiz söylemleriyle yol gösterici olmuştur (Deriada, 2014:21). Gandhi ve Hintli arkadaşları sayesinde Hindistan ulusal hareketinden de esinlenen Mandela Apartheid'e karşı doğrudan eylem içeren grev ve boykot gibi şiddet içermeyen eylemleri desteklemiştir. Özellikle 1951 yılında Apartheid'e karşı gerçekleştirilen genel grev eylemlerinin etkili olması üzerine Lembede Afrikacılığın⁵ dan sıyrılarak Apartheid karşısında çok ırklı bir yapının daha başarılı olabileceğine inanmaya başlamıştır. Ayrıca komünist arkadaşlarının Apartheid'e karşı Afrikalılara desteğinde etkilenmiş ve komünizm fikrine karşı olan olumsuz yaklaşımı kırmıştır. Bu sayede Marx ve materyalizm felsefesine ilgi duyan Mandela komünizmle Afrika kültürünün benzerliklerini ve çelişkilerini yorumlamıştır. Mandela'nın sosyalizm ve komünizmle yakınlaşması onun yakın arkadaşlıkları sayesinde olmuştur. O sosyalizme karşı sempati duysa da komünist fikirleri hiçbir dönem benimsememiştir. Fakat Marksist -Leninist yöntem ve ideolojilerden zaman zaman yararlanmış. Başkanlık döneminden Afrika'da sosyal demokrat bir ekonomi planı ortaya koymayı arzulasa da Sovyet birliğinin dağılışı sürecinin aynı döneme gelişi onun bu fikri derinlemesine düşünmeye sevk etmiştir. (Seidman, 2000:163).Onun Komünizmi benimsemişinin altında Afrika'nın sorunlarını Afrika'ya özgü yöntemlerle çözüme isteği de yatmakta olup o Afrikalıların kendi kaderlerini kendileri yazmaları gerektiğine inanıyordu. Ayrıca metodist bir Hristiyan olan Mandela'nın için komünizm dini görüşlerine de zıt bir noktada olduğundan onun komünizmi benimsemesi beklenemezdi. (Bogues, 2014:186)

Herhangi bir doktrinin temsilcisi olmak yerine hayat felsefesi olarak şiddetsizlik ve barışa inanan Mandela kendini içinde beşerî kusurluluk durumunu özümseyerek CHE Guevara, Mao, Anton Lembede Walter Sisulu, Yasel Arafat gibi isimlerin yaşam hikâyelerinden de etkilenmiştir. Fakat Lembede gibi milliyetçi bir yaklaşımı benimsemeyen Mandela ırkçı yaklaşımı her durumda reddetmiştir. İnanıldığı değerleri ırkçı bir yaklaşımla ifade etmeyerek özellikle siyah mücadelesi hareketine olan desteğinde ırkçı tabirler kullanmamaya özen göstermiştir. Mandela dini ve mistik öğelerin motive edici özelliğine inanıp bu amaçla dini unsurların birleştirici özelliğinden zaman zaman söylemlerinden faydalansa da genel olarak Apartheid rejiminin dini bir politik araç olarak kullanması onu rahatsız etmiştir. Bu nedenle dini öğeleri açık ve aleni olarak politik amaçlar için kullanmak konusunda tereddütlü bir yaklaşımı olmuştur. Fakat Anti-empyralist söylemlerden etkilenip iyi Hristiyanlık bilgisi ile yaşamının erken döneminde aldığı metodist eğitim etkisiyle İncil dersleri

⁵ Lembede Afrikacılığı, siyah milliyetçiliği yücelterek beyaz ırkı dışlayıcı bir düşünce yapısı olup Afrika'daki özgürlük mücadelesinde silahlı eylemleri benimsemekten çekinmeyen Antoni lemede'nin kurucu olduğu eylem programını ifade etmektedir. The O'Malley Archives. (n.d.). *Pan Africanist Congress (PAC)*. <https://omalley.nelsonmandela.org/index.php/site/q/031v02424/041v02730/051v03188/061v03214.htm> (Erişim tarihi: 03 Şubat 2025)

vermiştir. Ayrıca hapisteyken İslamiyet konusunda da araştırmalarda bulunmuştur.(Higgs. & Evans, 2008:513).

Mandela'nın silahlı mücadeleye dair teorik ve pratik hazırlığı ise 1962'deki Cezayir ziyareti ile derinlik kazanmıştır. Cezayir, o dönemde Fransız sömürgeciliğine karşı verdiği bağımsızlık savaşını kazanmış ve Afrika'daki anti-emperyalist hareketler için bir ilham kaynağı haline gelmiştir. Mandela, burada Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) gerillalarının taktiklerini inceledi ve gerilla savaşına dair eğitim aldı. Cezayirli komutanlarla yaptığı görüşmelerde, "asimetrik savaş stratejileri" ve "psikolojik direniş" konularında kritik bilgiler edindi. Ancak bu eğitim, pratikte sahada uygulanamadı. Mandela, Güney Afrika'ya döndükten kısa süre sonra, Ağustos 1962'de polis tarafından tutuklandı ve 1964'teki Rivonia Duruşması'nda ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. (Meer, 1990:214)

4. MANDELA'NIN POLİTİK DURUŞU

Tarihçi Sabelo J Ndlovu -Gatshen: Mandela'nın politik görüşlerini liberal Afrikalı milliyetçi dekolonyal hümanist olarak tanımladı. Gatsheni'ye göre o hiçbir zaman siyah egemenliğini savunmadı ve ırkçı sembollere derinden karşıydı. Bu durum onun eşitlik vurgusuyla öne çıkması sebebiyle yapısal olarak liberal olduğunun en önemli göstergesiydi. Fakat Gatsheni gibi Mandela'yı liberal olarak görenler olsa da onun sırf eşitlik savunucusu olması nedeniyle liberal olarak adlandırılmayacağını savunanlarda olmuştur. (Ndlovu, 2016:57)

Mandela'nın Apartheid rejimine karşı politik stratejisi affedicilik, uzlaşa ve şiddetsizlik üzerine kurmuştur. Sharpheville katliamından sonra şiddete yönelse de o Güney Afrika'nın bölünmüş toplumsal yapısını bir arada tutmak ve ortak değerler üzerinden birleştirmek için daima uzlaşa ve barıştan yana olmuştur. Onun bu tavrı Ubuntu felsefesine olan bağlılığı ve Magna Carta ile başlayan insan hakları, parlamenter demokrasi ve kuvvetler ayrılığı düşüncelerine olan hayranlığıyla ilişkilendirilmiştir. 1955'te ise bu hayranlığın bir ürünü olarak görülen insan hakları beyannamesinden esinlenilerek ortaya çıkarılan Özgürlük şartını ileri sürmüştür. (Mandela, 2013:22). Bu şartla Mandela genel iradeye vurgu yaparak Rousseau'ya atıfta bulunmuştur. Bu vurgusu onun liberal beyazların önerisi olan basit bir ittifak içeren devlet düzeninde açık bir reddediş olmuştur. Mandela'nın genel irade kavramı Güney Afrika'nın kurucu unsurlarını da kapsayacak geniş bir topluluğu ifade ediyor ve demokrasiye atıfta bulunarak hukukun etkin olduğu bir düzlem inşa edilmeye çalışılmıştır. Onun Apartheid rejimine karşı batı tipi bir demokrasi kurma hayali ise bir tersine yansıma olarak adlandırılmıştır. (Higgs, 2011:13). Tersine yansımadaki amaç Apartheid atıfta bulunduğu fakat uygulamaktan imtina ettiği demokratik ilkelerin özüne ulaşmak ve beyazların özünü örtbas ettiği demokratik ilkeleri görünür kılmaktır. (Sommer, 1996:58), Ona göre aslında bu Afrika'nın doğasında olan ve beyaz adamın atmadığı dönemlerde kıta da görülen demokrasinin en saf halidir. Bireysel mülkiyetin sınırlayıcı yapısından uzak toplumda katmanların ve farklılıkların vurgulamadığı ve zenginliklerin eşit dağıtıldığı ilkel bir yapı bu dönem Mandela'ya göre ilkel bir yapıdır. Her ne kadar bu dönem ilkel ve güvensiz olsa da kölelik ve yoksulluğun olmadığı bir yapı olduğu için önemlidir. Ayrıca bu yapı bir yanıyla da ona göre özgür ve fırsat eşitliğinin olduğu bir yaşam da vadetmektedir. Bu yönüyle Mandela batı tarzı demokrasiye hayranlık duysa da Afrika için amaçladığı parlamenter demokrasiden devrimci demokrasiye geçişti. Sınıfları ve özel mülkiyeti olmayan bir toplum Afrika'nın Apartheid yönetiminden önceki hale bir dönüş isteğinden ibarettir. (Mangcu, 2013:110) Afrika'nın özündeki geleneksel yaşamı da bu noktada saf demokrasi hali olarak görmüştür. Fakat demokrasiye inanan birisi olarak Mandela İngiliz sistemi ve demokrasisine olan hayranlığını da sık sık ifade etmiştir. O batı kültürünü yakinen tanımış ve ideal yasa, batı demokrasisi gibi fikirleri içselleştirmişse de konuşmalarında bazı noktalarda otokratik bir duruş sergilediği durumlarda görülmüştür. Bu durum demokrasiden uzaklaşma olarak değil de hedef odaklı olmanın getirdiği bir kötülük olarak değerlendirilmiştir. Mandela'nın kitlesel eylemlerde bir noktada

daha fazla şiddete yönelttiğini düşündüğü durumlarda demokrasi ve müzakere yanlısı bir tavır takınmaya çalışması da onun şiddetsizliğe olan ahlaki bağlılığı olarak değerlendirilmiştir. (Mathews, 2014:45)

Mandela'nın hukuka ve insan haklarına olan bağlılığı onu teorik olarak politik yaşamdaki stratejisinde rasyonellikten ve hukuktan uzaklaşmamaya yöneltmiştir. (Atık, 2022:10), Fakat o inandığı değerler ve özgür bir toplum hayali için mücadele etmekten asla vazgeçmemiştir. Platon yasaların niteliğini tanımlamaya çalışırken doğru aklın yazılı ifade edilmesi olarak gördüğünü ifade etmiş. Çicero'nun görüşlerini ise ortak amaçlar doğrultusunda oluşturmuş doğru bir sebep nitelediğinde gördüğünü söylemiştir. (Dyck, 2004:12-46) Ve bu noktada onun politik stratejisini oluştururken yararlandığı hukuki kaynaklar onun geçim sağlama isteğinin çok ötesindedir. O hukuk ve adaleti Apartheid'in yapısını bozacak bir zemin hazırlama konusunda bir araç olarak görmektedir. Bu nedenle ahlaken şiddetsizlik olgusuna bağlı olsa da şiddet mücadelelerinin bir parçası olmuş şiddetsiz eylemlerle şiddet içeren eylemleri ortak amaç için birlikte kullanılmıştır. Ayrıca aldığı hukuk eğitimi sayesinde toplumda dönüşümün şiddet ile değil hukuki ve demokratik yollarla gerçekleştirme umudunu da güçlendirmiştir. Şiddeti bir yöntem olarak kabul etmek zorunda kaldığında ise bunu müzakere ortamını oluşturmak için yaptığından söz etmiştir. Apartheid'in yapısını bozmak için hukuktan yaralansa da hukuk dışına çıktığı durumlar nedeniyle sık sık eleştirilmiş, bir hukuk adamı ve savunucu olarak hukuk dışı yöntemler kullanması onun deontoloji yasasına bağlı kalmadığına dair yorumlamalar yapılmasına yol açmıştır. (Deriada, 2014:9-30)

Mandela'nın Güney Afrika gibi ırksal çekişme ve çatışmalar arasında bölünmüş bir yerde politik stratejisini hukuk ve demokrasi dışında uzlaştırmacı ve affedicilik üzerine kurgulaması da son derece dikkat çekicidir. Her fırsatta bir müzakere ortamını tesis etmek için empati kavramından yararlanarak çatışma yerine uzlaşmayı tercih etmesi parçalanmış Afrika'yı belli değerler üzerinden bir araya getirme isteğiyle alakalıydı. Ayrıca Mandela'nın şiddetsizlik ve müzakere seçimi onun Afrika'da bir zihniyet değişimine yol açmak istemesiyle ilintilidir. (Zezeza, 2014:127) Çünkü ona göre yıllarca ayrıma tabi tutulmuş kişilerle ayrıcalıklı olmaları bir arada tutarak yeni bir oluşum sağlamanın yolu ancak zihinsel olarak kendilerini birbirlerinin yerine koymaları ile mümkündür. Mandela'nın bu çabası aslında Apartheid ideolojisinin ve hegemonyasını kırmak için sosyal yaşamı yeniden dizayn etmeye çalışmaktır. Bu durumda çatışmasız yöntemleri önemli ve gerekli gören Mandela empati ve şefkati kullanarak insani erdem duygusunu öne çıkarmaya çalışmaktadır. Bu paradigma değişimini ise Apartheid gibi bir rejime karşı oluşturmak zordur. Fakat Mandela ortak acı ortak sevinç gibi diyaloglar üzerinden ortak bir bağ yaratmaya çalışmıştır. Kenneth Zagacki'ye göre Mandela'nın bu tavrını ahlaki sermayeyle bir toplum yaratma çabasıydı. Ve konuşma retorikinden biz kelimesini de sık sık kullanması da bu durumun en önemli göstergesi idi. (Zagacki, 2003:709-735)

Ahlaki bir çaba ile Mandela'nın Güney Afrika gibi parçalı bir toplumda adalet ve barış ortamının sağlanabilmesi için uzlaşma vurgusu yapmasında kuşkusuz parçalı yapıyı bir araya getirme olasılığı da yatar. Oysa Solani'ye göre ise Mandela'nın bu mükemmel görüntüsünün altında sömürgeci devletlerin Afrika için bir aziz yaratma çabası yatmaktadır. (Solani, 2000:42). Onun için Mandela uzlaştırmacı ve affedicilik olduğu için lider olmadı. O bir proje idi. Ve onun bu projede ortaya çıkarılan bir isim oluşu şiddeti reddetmeyişi aslında onun batılı devletler tarafından yaratılmış bir siyasi proje olduğunun kanıtıydı. Mandela'nın bir siyasi proje olduğunu savunan Solani'ye göre onun bu durumunda ailesinin sömürgeci ülkelerle olan bağlantıları etkilidir. Ayrıca Onun gelenekçi yapısı ve kabileci yönü ile Mandela'ya rağmen Afrika üzerinde eşitsizliğin ve anti demokratik uygulamaların hâkim olmasında bu argümanların savunucularına göre onları haklı çıkaran emarelerdi. Bu bağlamda onlar için Mandela ANC'nin kurtuluş mücadelesi için yarattığı bir mit olarak gösterilerek ANC'nin ideallerini

meşrulaştırmasının bir ürünü olarak lanse edilmiştir. Onlar için ANC'nin Mandela'yı mitleştirmesinin altında ise aktivistlerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama düşüncesi yatmaktadır. Ayrıca Mandela'nın halk geleneklerinden yararlanan ve hoşgörülü yapısının altında da modern öncesi kabile dünyasının varlığına yatmaktadır. Mandela bu manada kırsal yönünü parlatarak imajını ve konumunu güçlendirmeye çalışmıştır. Siyaseten de pragmatizmden yana olan Mandela için ortaya atılan bir iddia da siyaset pragmatizmini benimsemesinde ailesinin sömürgecilerle olan pragmatik dostluğunun etkisini devam etme amacı taşıdığıdır. (Solani, 2000:45). Bütün bu olumsuz görüşler aslında ömrünü halkı için feda etmiş birisi için doğrunun bir yansıması olarak 'Meyve veren ağaç taşlanır.' atasözündeki misal bir özgürlük savunucusunda karalanma çabası olduğu çok açıktır. Mandela'nın siyasi olarak yozlaşmış bir proje olarak değerlendirilmesi geniş kitlelerce kabul görmüş isimlerin birçoğu için ortaya atılan yersiz ithamlardan başka bir şey değildir. (Smith, 2017:62). Mandela'ya rağmen Afrika'da eşitsizlikçi yapının devam etmesinin ve Mandela'nın ailesinin politikliği üzerinde yürütülen bu süreç kanıtlara dayandırılmadan sadece çamur at izi kalsın mantığıyla işletilmiştir. Mandela'nın girişimlerine rağmen eşitsiz bir toplum düzeninin halen etkileri görülse de yıllarca eşitsizliğin kök saldı bir toplumda birden bire demokratik bir düzenin sorunsuz işleminin mümkün olmayacağı çok açıktır. Ailesinin emperyalist ülkelerle olan işbirliğine dair iddialar ise resmi beyan ya da kanıtlara dayandırılmamıştır. (Mathews, 2014:43).

5. MANDELA'YI ŞİDDETSİZLİKTEN AKTİVİZME YÖNELTEN NEDENLER

Nelson Mandela'nın politik mücadelesindeki dönüşüm, Güney Afrika'nın Apartheid rejimi altında yaşadığı sistematik baskı ve şiddetin kaçınılmaz bir sonucuydu. Başlangıçta şiddetsiz direnişi savunan Mandela, zamanla bu yöntemin sınırlarını görmeye başladı. 1948'de Ulusal Parti'nin iktidara gelmesiyle resmileşen Apartheid politikaları, siyahları toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşamın dışına iten bir dizi yasayla desteklendi. Nüfus Kayıt Yasası (1950), her vatandaşı ırkına göre sınıflandırarak ayrımcılığı yasal zemine oturttu. Bantu Eğitim Yasası (1953) ise siyahi çocukları "hizmetçi" olarak yetiştirmeyi amaçlayan bir müfredat dayatıyordu.(Mphahlele, 1967:2) Bu yasalar, siyahların eğitim, iş ve yaşam standartlarını kasıtlı olarak düşürürken, beyaz azınlığın ayrıcalıklarını korudu. Mandela, bu dönemde hukuk eğitiminin de etkisiyle, adaletsizliğe karşı mücadelede hukuki yolları kullanmayı denedi. Ancak Apartheid rejiminin yargıyı manipüle etmesi ve siyahların temel haklarını görmezden gelmesi, şiddetsiz yöntemlerin etkisizliğini erken dönemde ortaya koydu.(Meredith, 1997:265)

1952'de Afrika Ulusal Kongresi (ANC) tarafından başlatılan Defiance Campaign (Meydan Okuma Kampanyası), şiddetsiz direnişin kitlesel bir sınavı oldu. Binlerce aktivist, "geçiş yasalarını" bilinçli olarak ihlal ederek tutuklanmayı göze aldı (Ndlovu-Gatshen, 2016:67). Mandela, bu kampanyada ön saflarda yer alarak hükümetin ırkçı politikalarını uluslararası kamuoyuna taşımayı hedefledi.(Geisler,2000:620) Ancak rejim, protestoculara karşı sert tedbirler aldı. Gözaltılar, işkenceler ve keyfi tutuklamalar, şiddetsiz direnişin bedelini ağırlaştırdı (Manojlovic, 2014:120). Kampanya, kısa vadede farkındalık yaratsa da, Apartheid'in temel yapılarını sarsamadı. Hükümetin tepkisi, Mandela'ya şiddetsizliğin sınırlarını gösterdi: "*Yasaları çiğneyerek adaletsizliği ifşa etmek, zalimin vicdanını harekete geçirmek için yeterli değildi.*" (Mandela, 2020:16)

1950'lerin sonlarına gelindiğinde, ANC içinde radikal bir kanat yükselişe geçti. Pan Afrikanist Kongre (PAC) gibi gruplar, şiddetsizlik yerine daha doğrudan eylemleri savunmaya başladı. ANC liderliği ise bu tartışmaları pragmatik bir perspektifle ele aldı. (O'Conner, 2015:45) Mandela hem hukuk eğitiminin hem de Ubuntu felsefesinin etkisiyle, şiddeti "son çare" olarak görmeye başladı. Ubuntu'nun "*insanlık ancak başkalarıyla ilişkide anlam kazanır*" ilkesi, Mandela'ya göre uzlaşının temeliydi. Ancak rejimin uzlaşmaz tutumu, bu felsefenin pratikte işlemini engelliyordu. 1960'ta patlak veren Sharpeville Katliamı, bu çıkmazın sembolü haline geldi. Siyahların paso yasalarını protesto etmek

için toplanan 5.000 kişiye polisin ateş açması sonucu 69 kişi öldü, 180'i yaralandı. Olay, uluslararası kamuoyunda şok etkisi yarattı; Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Güney Afrika'ya silah ambargosu kararı aldı. Ancak rejim, baskıyı artırarak ANC ve PAC'yi yasa dışı ilan etti. Mandela, bu dönemi "şiddetsizliğin ölüm ilanı" olarak nitelendirdi. (Alparslan, 2020:46)

Sharpeville'in ardından Mandela, ANC'nin silahlı kanadı Umkhonto we Sizwe (Ulusun Mızrağı)'nin kuruluşunda kilit rol oynadı. Bu karar, yalnızca bir tepki değil, stratejik bir hamleydi. Mandela'ya göre sabotaj eylemleri, hükümetin altyapısını hedef alarak ekonomik kayıplara yol açacak ve uluslararası desteği çekecekti. Ancak sivillere zarar vermeme ilkesi sıkı sıkıya korundu. (Lafond, 2016:15) "Amacımız yıkım değil, müzakere masasına zorlamaktır," (Mandela, 2013:57) diyen Mandela, Küba devrimi ve Cezayir'in bağımsızlık mücadelesinden taktikler ödünç aldı. ANC'nin silahlı kanadı, başlangıçta elektrik hatları ve resmi binaları hedef olsa da rejimin orantısız şiddeti çatışmaları tırmandırdı. 1962'de Mandela'nın tutuklanması ve 1964'te Rivonia Duruşması'nda ömür boyu hapis cezası alması, ANC'yi yer altına itti. Ancak bu süreç, Mandela'yı uluslararası bir sembole dönüştürdü. Hapishaneden yazdığı mektuplar ve savunmalar, Apartheid'in insanlık dışı yüzünü dünyaya taşıdı. (Dubow, 2015:120)

Mandela'nın şiddete yönelimi, yalnızca dış koşulların değil, içsel bir etik mücadelenin de ürünüydü. Hapishane yıllarında bile Gandhi'nin şiddetsizlik ilkelerine saygı duyduğunu vurguladı: "Şiddet, benim doğamda yoktu. Ancak bizi köşeye sıkıştıran bir sistem, buna mecbur bıraktı." ANC'nin 1980'lerde silahlı mücadeleyi artırması, rejimi müzakere masasına getirmede kritik bir rol oynadı. 1990'da Mandela'nın serbest bırakılması ve 1994'te ilk demokratik seçimlerin yapılması, bu stratejinin uzun vadeli başarısını kanıtladı. (Meer, 1990:47) Ancak bu süreç, şiddetin meşruiyet kazanma riskini de beraberinde getirdi. Mandela, özgürlük sonrası dönemde Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nu kurarak geçmişin yaralarını sarmaya çalıştı. "Affetmek, unutmak değil, geleceği inşa etmektir," sözleriyle, şiddet döngüsünü kırmayı hedefledi. (Mandela, 2013,98)

Mandela'nın mirası, direniş hareketlerinde şiddet-şiddetsizlik ikilemine dair evrensel dersler barındırır. Bir yandan, baskıcı rejimler karşısında şiddetsizliğin sınırları olduğu gerçeğiyle yüzleşirken; diğer yandan, şiddetin uzun vadeli toplumsal travmalar yaratabileceği uyarısını yineler. Güney Afrika'nın demokratikleşme süreci, bu dengeyi kurmanın zorluğunu gösterir. Mandela'nın pragmatizmi, mücadelenin araçlarını koşullara göre uyarılmanın gerekliliğini vurgularken, nihai hedefin barış ve uzlaşma olduğunu unutmamak gerektiğini hatırlatır. (Aslan & Turan, 2016:34)

6. MANDELA'NIN ŞİDDETSİZLER İLE ORTAK VE FARKLI YÖNLERİ

Mandela ahlaken şiddetsizlik savunucusu bir isimdir. Gençlik yıllarında Gandhi ile olan dirsek teması onun satyagraha felsefesinden etkilenip sivil itaatsizlik ilkelerini yakından tanımasına neden olmuştur. Siyasi ve eylemsel stratejisinin özünde şiddetsizlik üzerine doneler bulunan Mandela'nın sivil itaatsiz olarak değerlendirilen isimlerle ortak ya da ayrışan yönlerinin belirlenmesi Mandela'nın aktivizme yönelik sürecinin tam anlamıyla anlaşılması açısından önemlidir. (Tadjo, 2021:49).

Zunes'e göre Mandela'nın sivil itaatsizlerle örtüşen yönü haksızlıklara karşı adaleti seçip toplumda yozlaşmış yönetsel etkileri değiştirebileceğine inanmak ve bu inancı topluma da benimsetmeye çalışmaktır. Bu inançlı tavırları onların yaşama olumlu bakışlarından ve pozitif yaşam felsefelerinden kaynaklanmaktadır. (Zunes, 1999: 46) Dünyada vizyon sahibi olarak görülen şiddetsizlik yanlısı diğer önemli liderler gibi takipçileri ve ulaşmak istedikleri adil düzen açısından toplumu motive etme misyonunu üstlenmiştir. Mandela da kendi halkını yöneten ve motive eden bir lider olarak diğer sivil itaatsizler gibi zorlu koşullara rağmen sakinliğine koruyan ve kararlılık göstermiştir. (Quigley, 2018:15). Yıllarca hapis hanede zorlu koşullar altında yaşam mücadelesi vermek zorunda kalsa da o

azim kararlılıkla barış ve uzlaşma çağrısında bulunmuştur. Mandela'nın Adalet, barış, ırkçılık karşıtlığı ve uzlaşma için şiddetsizlik çağrısıyla Güney Afrikalıları amaca giden yolda güdülemesi ve önemli başarılar elde etmesi şiddetsizliğin toplumsal değişimi pozitif yönde gelişimi açısından önemi gösteren önemli bir örnek olmuştur. Bu durum Mandela'nın da diğer sivil itaatsizlerin olduğu gibi dünya da ilham kaynağı olarak görülmesine neden olmuştur. (Oppenheim, 2012:370)

Mandela mücadele felsefesini Gandhi, King, Thoreau gibi sivil itaatsizlerden ayıran ilk nokta ise onun da sık sık belirttiği üzere bir aziz kadar günahsız olmadığıdır. (O'Conner, 2015:54), Yani o sıradan biri olarak şiddetsizlikten ve sivil itaatsizlik yöntemlerinden uzaklaşmasını mücadelesine bazı noktalarda şiddeti eklemiştir. (Rotberg, 2014:240). Onun mücadelesi Afrika'daki Apartheid rejiminin ırkçı yaklaşımına karşıydı. Ve o Gandhi'nin şiddetsizlik yaklaşımını pragmatik bularak her fırsatta şiddetsiz direniş içeren eylemlere gönülden destek verdi. Fakat Apartheid rejiminin baskısının zorlayıcı tavrı onu şiddete yönelmesine neden oldu. Şiddete toplumsal açıdan faydalı olmak adına pragmatik bir yaklaşımla dahil olmak zorunda kaldığını ifade etse de şiddetsizliğin özünde var olan mücadele azim ve sabır ilkelerini her koşulda muhafaza edebilme ve şiddete başvurmama ilkesini ihlal ettiği açıktır. Bu yönüyle diğer şiddetsizlerden ayrılmaktadır. (Atik, 2022:36)

Mandela'nın şiddetsizlik yanlısı protestolara ön saflarda katılım sağlaması ve özgürlüğe olan tutkusu onu Afrika'nın en tanınır liderlerinden biri haline getirmiştir. Hindistan'ın bağımsızlık hareketinden de son derece etkilenen Mandela Hindistan'ın önemli liderlerinden olan Nehru'un şiddetsizlik üzerine olan sözlerinden de sık sık konuşmalarında alıntılarda bulunmuştur. Mandela'nın şiddetsizlik savunucusu söylemleri ve ilk etapta komünizme olumsuz yaklaşımı onun vatana ihanet davasında da suçsuz bulunmasında etkili olmuştur. Fakat o şiddeti savunmasa da Afrika'da direnişin kırılmaması ve Apartheid rejiminin baskılarına karşı etkin bir direnişin gösterilmesi açısından silahlı bir örgütlenmenin oluşturulması gerektiğine inanıyordu. (Sitze, 2018:145) Bu noktada her ne kadar gönülden şiddetsizliğe ve ahlaki ilkelere bağlı ise de şiddetsizlikten çaresizlik duygusuyla zihnen de kopması onun bir diğer sivil itaatsizlerden ayıran özelliğidir. Ayrıca dini bir karakterle mistik öğelerin ifadesi olarak vicdan ve ruh gibi kavramları sıklıkla kullanmaması da onu diğer şiddetsizlik savunucusu isimden ayıran bir noktadır. (Woehrle, 2019:93).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Nelson Mandela'nın şiddetsizlikten silahlı aktivizme geçişi, Apartheid rejiminin yapısal şiddeti ile kişisel ve kolektif mücadele dinamiklerinin kesişiminde şekillenen karmaşık bir süreçtir. Bu çalışma, Mandela'nın stratejik dönüşümünü dört temel ekseninde analiz etmiştir: (1) Apartheid'in sistematik baskılarının şiddetsiz direnişin sınırlarını zorlaması, (2) Sharpeville Katliamı gibi kırılma anlarının yarattığı aciliyet, (3) ANC içindeki radikal kanadın etkisi ve (4) Mandela'nın ahlaki pragmatizmi ile Ubuntu felsefesinin uzlaştırıcı vizyonu. Bulgular, şiddetin bir "son çare" olarak benimsenmesinin, yalnızca rejimin fiziksel şiddetiyle değil, aynı zamanda uluslararası toplumun ihmalkârlığı ve direnişin moral kaybı riskiyle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Mandela'nın başlangıçtaki şiddetsiz tutumu, Gandhi'nin *Satyagraha* ilkeleri ve sivil itaatsizlik eylemleri üzerine inşa edilmişti. Ancak 1948 sonrasında yürürlüğe giren ırk ayrımı yasaları (*Nüfus Kayıt Yasası*, *Bantu Eğitim Yasası*), siyahların ekonomik, eğitimsel ve siyasi haklarını sistematik olarak ellerinden alarak toplumsal eşitsizliği kurumsallaştırdı (Woehrle, 2019:92). 1952 *Defiance Campaign* gibi barışçıl protestoların rejim tarafından şiddetle bastırılması, şiddetsiz yöntemlerin etkisizliğini açığa çıkardı. Bu durum, ANC içinde radikal bir kanadın yükselişine zemin hazırlarken, Mandela'yı da taktiksel bir değişimi düşünmeye itti. 1960 Sharpeville Katliamı ise bu dönüşümü kaçınılmaz kıldı: Polis silahsız göstericilere ateş açması sonucu 69 kişinin ölümü, uluslararası

kamuoyunda tepki yaratsa da Batılı devletlerin somut yaptırımlardan kaçınması, Mandela'nın "meşru müdafaa" argümanını güçlendirdi. (Giliomee, 2003:49)

Umkhonto we Sizwe'nin (Ulusun Mızrağı) kuruluşu, bu bağlamda yalnızca taktiksel bir hamle değil, aynı zamanda ahlaki bir ikilemin ürünüydü. Mandela, sabotaj eylemlerini "sivillere zarar vermeden rejimin altyapısını hedef alacak" şekilde sınırlandırarak şiddeti stratejik bir araç olarak konumlandırdı. Cezayir savaşı ve Filistin mücadelesinden esinlenilse de Mandela'nın sivillere yönelik şiddeti reddetmesi, onun Gandhi'den devraldığı etik mirası tamamen terk etmediğini gösterdi. Nitekim 1990'da serbest bırakıldıktan sonra uzlaşma politikalarına öncelik vermesi ve 1994 seçimlerinde ırkçılık karşıtı bir vizyonla hareket etmesi, şiddeti geçici bir zorunluluk olarak gördüğünün kanıtıdır. (Zartman, 1991:115)

Ancak bu süreç, şiddetin meşrulaştırılmasının risklerini de beraberinde getirdi. Mandela'nın silahlı mücadeleyi "son çare" olarak sunması, toplumda şiddet kültürünün normalleşmesine yol açabilirdi. Özellikle genç aktivistler arasında radikalleşme eğilimleri, ANC'nin şiddet içeren ve içermeyen eylemler arasındaki çizgiyi bulanıklaştırması ve rejimin baskılarının artması, bu riski besledi.(Pinnock,2014:98) Fakat Mandela'nın *Ubuntu* felsefesiyle şekillenen affedicilik ve uzlaşma vurgusu, bu tehlikenin önüne geçmek için kritik bir rol oynadı. Ubuntu'nun "birlikte var olma" prensibi, Mandela'nın hem şiddeti kınayan hem de onu araçsallaştıran paradoksal duruşunu dengeledi.(Yadav, 2007:55)

Mandela'nın mirası, şiddetsizliğin evrensel ideali ile siyasi gerçekçilik arasındaki gerilimi yansıtır. Örneğin, 1994 sonrasında Güney Afrika'da kurulan Demokratik İttifak, Mandela'nın çok ırklı uzlaşma modelinin bir ürünü olsa da, ekonomik eşitsizliklerin devam etmesi, şiddetsizliğin yapısal sorunları çözmekte yetersiz kalabileceğini gösterdi. Bu durum, şiddetsiz direnişin ancak uluslararası destek ve kurumsal reformlarla tamamlandığında etkili olabileceğine işaret eder.

Sonuç olarak, Mandela'nın mücadelesi, baskıcı rejimler karşısında aktivistlerin karşılaştığı taktiksel ve etik ikilemlere ışık tutar. Şiddetin "meşru müdafaa" kapsamında kullanımı, ancak sivillerin hedef alınmaması, demokratik hedeflerle sınırlandırılması ve uzlaşma kültürünün eş zamanlı inşasıyla haklılaştırılabilir. Mandela'nın deneyimi, günümüzde etnik çatışmalar ve insan hakları ihlalleriyle mücadele eden toplumlar için önemli dersler barındırır: Şiddetsizlik bir erdemdir, ancak yapısal adaletsizlikler karşısında stratejik esneklik, kolektif dayanışma ve uluslararası iş birliği olmadan sürdürülebilir barış inşa edilemez. Bu bağlamda, Mandela'nın mirası, aktivistlere yalnızca bir lider portresi değil, aynı zamanda pragmatizm ile idealler arasında denge kurmanın zorluğunu anlatan bir vaka çalışması sunar.

Etik Beyan

'Şiddetsizlikten Aktivizme: Özgürlüğe Yürüyen Adam Nelson Mandela' başlıklı çalışmanın yazılmasında ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazar çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Solak, Y. (2025). Şiddetsizlikten Aktivizme Özgürlüğe Yürüyen Adam: Nelson Mandela. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(50), 1633-1647.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal\örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Alparslan, G. (2020). *Nelson Mandela* (Çev.). Mavi Çatı Yayınları.
- Anc Arşivleri. (1961). *Umkhonto We Sizwe Manifestosu*.
- Arslan, H. K., & Turhan, Y. (2016). Reconciliation-oriented leadership: Nelson Mandela and South Africa. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 5(2), 29–46.
- Atik, F. (2022). *Nelson Mandela: Seçimleriniz Korkularınızı Değil Umutlarınızı Yansıtın*. Destek Yayınları.
- Bogues, A. B. (2014). *Mandela*. Johns Hopkins University Press.
- Büyüktavşan, H. Z. (2021). Güney Afrika'da Irkçı Apartheid Rejimi 1948–1994. *Africana: İnönü Üniversitesi Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi*, 26–41.
- Deriada, J. (2014). Admiration of Nelson Mandela, or the Laws of Reflection. *Law & Literature*, 26(1), 9–30.
- Dubow, S. (2014). *Apartheid: 1948–1994*. Oxford University Press.
- Dubow, S. (2015). Were There Political Alternatives in the Wake of the Sharpeville-Langa Violence in South Africa, 1960. *The Journal of African History*, 56(1), 119–142.
- Dyck, A. (2004). *A Commentary on Cicero, De Legibus*. University of Michigan Press.
- Eze, C. (2012). Nelson Mandela and the Politics of Empathy: Reflections on the Moral Conditions for Conflict Resolutions in Africa. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 2(1), 122–135.
- Geisler, G. (2000). Parliament is Another Terrain of Struggle: Women, Men and Politics in South Africa. *The Journal of Modern African Studies*, 38(4), 605–630.
- Gibson, N. (2003). *Fanon: The Postcolonial Imagination*. Polity Press.
- Giliomee, H. (2003). *The Afrikaners: Biography of a People*. University of Virginia Press.
- Gümüş, İ. (2020). Apartheid döneminde Güney Afrika ve Uluslararası Çalışma Örgütü ilişkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5, 25–36.
- Higgs, C. (2011). Silence, Disobedience, and African Catholic Sisters in Apartheid South Africa. *African Studies Review*, 54(2), 1–22.
- Higgs, C., & Evans, J. N. (2008). Embracing Activism in Apartheid South Africa: The Sisters of Mercy in Bophuthatswana, 1974–94. *The Catholic Historical Review*, 94(3), 500–521.
- Johnansen, J. (2007). *Şiddetsizlik: Şiddetin Yokluğundan Daha Fazlası* (B. Tezcaner, Çev.). Şiddetsizlik Merkezi, 1–35.
- Lafond, E. (2016). *Prier 15 jours avec Nelson Mandela*. Nouvelle Cité.
- Landsberg, C. (2004). *The Quiet Diplomacy of Liberation*. Jacana Media.
- Lodge, T. (2007). *Mandela: A Critical Life*. Oxford University Press.
- Mandela, N. (1964). *Rivonia Savunması*.

- Solak, Y. (2025). Şiddetsizlikten Aktivizme Özgürlüğe Yürüyen Adam: Nelson Mandela. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(50), 1633-1647.
- Mandela, N. (2013). *Long Walk to Freedom*. Little, Brown.
- Mandela, N. (2020). *Aforizmalar*. Zeplin Yayınları.
- Mangu, X. (2013). Retracing Nelson Mandela Through the Lineage of Black political thought. *Transition*, 112, 101–116.
- Manojlovic, B. (2014). Responsibility and Peace Activism. *International Journal of Conflict Engagement and Resolution*, 2(2), 115–132.
- Mathews, K. (2014). Mandela's legacy: Some reflections. *India International Centre Quarterly*, 41(1), 38–51.
- Meer, F. (1990). *Higher than Hope: The Authorized Biography of Nelson Mandela*. Hamish Hamilton.
- Meredith, M. (1997). *Nelson Mandela: A Biography*. Simon & Schuster.
- Mphahlele, E. (1967). Albert Luthuli: The end of nonviolence. *Africa Today*, 14(4), 1–3.
- Ndlovu-Gatsheni, S. J. (2016). Nelson Mandela and the Politics of life. In E. Obadare & W. Adebani (Eds.), *Governance and the Crisis of Rule in Contemporary Africa: Leadership in Transformation*. Palgrave Macmillan.
- O'Connor, J. (2015). "Racism Anywhere Threatens Freedom Everywhere": The legacy of Martin Luther King, Jr. in Black America's Anti-Apartheid Activism. *Australasian Journal of American Studies*, 37, 44–58.
- Oppenheim, C. (2012). Nelson Mandela and the Power of Ubuntu. *Religion and Development*, 369–388.
- Pinnock, D. (2014). Building an Alternative Consensus for Political Action: Ruth First as Journalist And Activist. *Review of African Political Economy*, 41(139), 97–104.
- Quigley, B. (2018). Lawyers and Civil Disobedience. *GPSolo*, 35(3), 12–17.
- Rotberg, R. M. (2014). The Need for Strengthened political leadership. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 652, 238–256.
- Sampson, A. (1999). *Mandela: The Authorised Biography*. HarperCollins.
- Seidman, G. W. (2000). Blurred lines: Nonviolence in South Africa. *PS: Political Science & Politics*, 33(2), 161–167.
- Sharp, G. (1973). *The Politics of Nonviolent Action*. Porter Sargent.
- Sitze, A. (2018). The Opposite of Apartheid: Further Notes on Mandela and the Law. *Discourse*, 40(2), 143–164.
- Solani, N. (2000). The Saint of the Struggle: Deconstructing the Mandela Myth. *Kronos*, 26, 42–55.
- Solak, Y. (2017). *David Henry Thoreau ve Mahatma Gandhi'nin Görüşleri Çerçevesinde Sivil İtaatsizlik* (Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sommer, H. (1996). From Apartheid to Democracy: Patterns of Violent and Nonviolent Direct Action in South Africa, 1984–1994. *Africa Today*, 43(1), 53–76.
- Smith, D. (2017). *Mandela Gibi Düşünmek*. Pegasus Yayınları.
- Tadjo, V. (2021). *Apartheid'e Hayır: Nelson Mandela*. Alfa Yayınları.

Solak, Y. (2025). Şiddetsizlikten Aktivizme Özgürlüğe Yürüyen Adam: Nelson Mandela. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(50), 1633-1647.

The O'Malley Archives. (n.d.). Pan Africanist Congress (PAC). <https://omalley.nelsonmandela.org/index.php/site/q/031v02424/041v02730/051v03188/061v03214.htm> (Erişim: 03.02.2025).

Thompson, L. (2001). *A History of South Africa*. Yale University Press.

Tutu, D. (2000). *No Future Without Forgiveness*. Doubleday.

Woehrle, L. M. (2019). Advancing Nonviolence and Social Transformation. *International Journal on World Peace*, 36(1), 91–94.

Yadav, A. K. (2007). Nelson Mandela and the Process of Reconciliation in South Africa. *India Quarterly*, 63(4), 49–84.

Yılmaz, D. (2021). *Irçılıkla Mücadelenin Sembolü Nelson Mandela*. Halk Kitabevi.

Zagacki, K. (2003). Rhetoric, Dialogue, and Performance in Nelson Mandela's "Televised Address on the Assassination of Chris Hani." *Rhetoric & Public Affairs*, 6(4), 709–735.

Zartman, I. W. (1991). Negotiation and the South African Conflict. *SAIS Review*, 11(1), 113–132.

Zezeza, P. T. (2014). Africa's Struggles for Decolonization: From Achebe to Mandela. *Research in African Literatures*, 45(4), 121–139.

Zunes, S. (1999). The Role of Non-Violent Action in the Downfall of Apartheid. *The Journal of Modern African Studies*, 37, 137–169.

Extended Abstract

FROM NONVIOLENCE TO ACTIVISM: THE MAN WHO WALKED TO FREEDOM NELSON MANDELA

Aim

The primary aim of this study is to analyze, through a multidimensional perspective, Nelson Mandela's transition from nonviolence to violence in his long-standing struggle against the Apartheid regime. The study seeks to reveal how Mandela's understanding of nonviolence evolved over time, why it became more complex, and what historical turning points contributed to this transformation. In this context, the dilemma between violence and nonviolence is examined not merely as a moral choice but as a strategic decision shaped by historical necessities, political pressures, and social expectations. Additionally, the research explores how Mandela interpreted universal values such as democracy, freedom, and human rights, and how these values influenced both the peaceful and militant dimensions of his struggle. Thus, the ethical foundations, intellectual influences, and structural constraints that shaped Mandela's political agency are assessed holistically, allowing a deeper understanding of the complexities underlying his shift from nonviolence to the strategic use of violence.

Method

This study adopts a theoretical qualitative research design and is based on an extensive review of the literature. Books, academic articles, historical documents, and reliable digital archives that examine Mandela's political life, ideological transformation, and methods of resistance were analyzed using a comparative and critical approach. The analysis also includes examining the intellectual figures who influenced Mandela—especially Anton Lembede, Henry David Thoreau, Mahatma Gandhi, Che Guevara, and Mao Zedong. By comparing Mandela's ideas with those of these thinkers, the study identifies the intellectual roots of his perspective on violence and nonviolence, revealing where he converged with or diverged from them and how his ideas evolved. In addition, the broader political context of the era, the structural violence of the Apartheid system, and the strategies developed against it are analyzed from a historical-materialist perspective. This approach enables a contextual and multidimensional understanding of Mandela's political decisions rather than reducing them to a single explanatory category.

Findings

The findings show that Mandela, strongly committed to democratic values, equality, and human rights, initially adopted nonviolence as his preferred method of resistance. Influenced by the philosophy of Ubuntu, he prioritized social peace, reconciliation, and communal harmony. Similarly, his admiration for British democratic traditions reinforced his aspiration to build an ethically grounded political order. However, the 1960 Sharpeville Massacre and the systemic violence of the Apartheid regime significantly undermined the effectiveness of nonviolent resistance and drove Mandela to consider the strategic use of violence for self-defense. At no point did Mandela fully embrace violence; rather, he developed a pragmatic, outcome-oriented, and context-sensitive strategy that incorporated both violent and nonviolent methods. Unlike Gandhi and other proponents of strict nonviolence, Mandela did not integrate religious discourse into his philosophy of struggle; instead, he focused on political realities and societal needs. The study also reveals that Mandela's ambivalence on nonviolence carries the potential—albeit indirectly—to contribute to the legitimization of violence in certain African contexts. The extreme repressive nature of Apartheid and the survival strategies it fostered among the Black population were decisive factors in Mandela's eventual turn to violence as a necessary tool.

Conclusion

In conclusion, Mandela's struggle left a profound legacy for democracy, human rights, and social equality across the African continent. Nevertheless, his pragmatic navigation between violence and nonviolence, while historically understandable, contains ethically and politically contested dimensions. Although Mandela's turn to violence was a strategic decision grounded in necessity, it nevertheless carried risks concerning the long-term legitimization of violence. For African societies that continue to confront the social consequences of violence, Mandela's legacy is both inspirational and responsibility-laden. Strengthening peace, national reconciliation, and democratic participation remains essential for healing the deep wounds left by Apartheid. While Mandela laid an important foundation, Africa's full democratization still requires more comprehensive, inclusive, and long-term political processes.
